بررسی پهن شدگی در میکروسلول فیبری بخار اتمی روبیدیوم

مهناز اسداله سلمان پور، رضا غلامی، محمد مصلح، سیده مهری حمیدی*

آزمایشگاه مگنتوپلاسمونیک، پژوهشکده لیزر وپلاسما، دانشگاه شهید بهشتی، تهران

چکیده: در چند سال گذشته، تلاش برای ساخت سلولهای اتمی کوچک افزایش یافته است و امکان ساخت مراجع فرکانسی کوچک و یکپارچه، ساعتهای نوری مینیاتوری و حسگرهای میکرونی و نانومتری را فراهم کرده است. در این راستا و به منظور افزایش برهم کنش نور و بخارهای قلیایی حرارتی، برهمکنشهای نوری میدان میرا با توان کم نوری را در یک میکروفیبر مخروطی جاسازی شده بررسی شده است. نتایج حاصل از طیف سنجی عبوری در این سل های نوظهور بیانگر افزایش پهن شدگی در مقایسه با سلولهای استاندارد بخار اتمی روبیدیوم است. در این سیستم های میکرو متری، امکان برهم کنشهای نوری غیرخطی با توانهای سطح میلی وات،با وجود پهن شدگی زمان گذار بسیار بزرگتر از پهن شدگی ذاتی اتم فراهم شده است.

واژگان کلیدی: فیبر باریک شده ی مخروطی، سلول بخار اتمی روبیدیوم، پهن شدگی زمان گذار، میدان میرا

M_hamidi@sbu.ac.ir

ویژگیها باعث شده است که اتم هایی مانند روبیدیم (Rb) و سزیم (Cs) کاربردهای فراوانی در فناوری کوانتومی، مگنتومتری،حسگری، تثبیت کنندگی فرکانس لیزر، ساعت اتمی، اتم چیپ داشته باشند [۱].

به منظور پیادهسازی برهمکنش های نوری با تعداد کمی فوتون که در برخی از مطالعات پردازش اطلاعات کوانتومی و ارتباطات کوانتومی موردنظر است، تلاش بسیاری برای افزایش برهمکنش بین اتم ها و فوتون ها انجام شده است. اغلب سیستمهای بخاراتمی از پرتوهای نوری متمرکز در بخار قلیایی شکل گرفتهاند که در چنین سیستم هایی به دلیل استفاده از توده مکر گرفتهاند که در چنین سیستم هایی به دلیل استفاده از توده اسکل گرفتهاند که در چنین سیستم هایی به دلیل استفاده از توده قدرت برهمکنش و طول برهمکنش محدود میشود. با استفاده از مدهای میدان-نزدیک که میدان الکترومغناطیسی را در حجم کوچکتری محدود میکنند، میتوان قدرت برهمکنش اتم-نور را افزایش داد[۲]. این مدهای میدان نزدیک در نانوفوتونیک، که میدانهای میرا^۲ نامیده میشوند، میتوانند از طریق چندین روش مانند بازتاب داخلی کامل در منشورها ، نانوساختارهای توری یا سوراخدار، موجبرها و فیبرهای

۱– مقدمه

بخارات اتمی معمولاً برای استانداردهای فرکانسی، مترولوژی، فناوریهای کوانتومی و برای آزمایشهای با دقت بالا در فیزیک بنیادی استفاده میشوند. اتم های فلزات قلیایی به دلیل دارا بودن ویژگی های منحصر بفرد، به طور گسترده در طول سال ها مورد مطالعه قرار گرفتهاند: این اتم ها در دمای مناسب فشار بخار بالایی دارند بنابراین، دارای سیگنال قوی در اسپکتروسکوپی هستند. از آنجایی که در لایه ی ظرفیت خود تک شکافتگی فوق ریز¹ در تراز پایه در محدوده ی گیگاهرتز میشود شکافتگی فوق ریز¹ در تراز پایه در محدوده ی گیگاهرتز میشود امکان پمپ نوری موثر را فراهم می کند. در این اتم ها به دلیل امکان پمپ نوری موثر را فراهم می کند. در این اتم ها به دلیل بزرگ بودن سطح مقطع جذب، آشکارسازی ترازهای اتمی از

¹ Hyperfine

² Evanescent waves ۱۴۰۱/۰۵/۲۶:تاریخ دریافت

تاریخ پذیرش:۱۴۰۱/۰۸/۲۷

نانومقياس

باریک شده ی مخروطی به دست آیند[۳]. همچنین در راستای تلاش برای کوچک سازی و یکپارچه سازی این سلول های اتمی تلاشهای بسیار زیادی برای محدود کردن نور و بخار به منظور به دست آوردن برهمکنش های نور و بخار موثر، مینیاتوری و کم توان انجام شده است. کارهای اخیر کاهش قابل توجهی در حجم برهم کنش نور و اتم با استفاده از میکرو سلولهای بخار اتمی (۴–۵] و نانوسلول های بخار اتمی [۶] نشان میدهد. چندین مطالعه برهمکنش بخارهای قلیایی حرارتی با نور را در پیکربندی مد هدایت شده نشان داده اند که شامل استفاده از فیبرهای کریستال فوتونی با هسته ی توخالی (HC-PCFs) [۷]، موجبرهای نوری ضد بازتابی با هستهی توخالی موجبرهای نوری ضد بازتابی با هستهی توخالی

بنابراین، در راستای مینیاتوری کردن این سیستم های اتمی و همچنین، افزایش قدرت برهمکنش برهمکنش اتم-نور، برهم-کنش میدان میرا و اتم در ساختارهای نانوفیبرهای باریک شدهی مخروطی (TNFs) [۹]، نانو موجبرها [۱۰] و موجبر روکش اتمی (ACWG) متشکل از یک نانو موجبر با هسته ی SiN با روکش بخار بازی[۱۱] بررسی شده است. با توجه به ساختارهای موجود ما استفاده از فيبر باريک شدهي مخروطي به منظور ثبت برهم-كنش ميدان ميرا و بخار روبيديوم را پيشنهاد داديم. مزيت فیبرباریک شده ی مخروطی نسبت به ساختارهای بیان شده این است که ساختار پیشنهادی ما به صورت معلق در سلول بخار اتمی قرار دارد. بنابراین، میدان میرا به صورت یکنواخت و متقارن با محیط پیرامون بخش باریک شده برهمکنش می کند و در نتيجه ميزان برهم كنش ميدان ميرا و اتم روبيديوم افزايش می یابد. همچنین، ترکیب سیستم های اتمی با فناوری فیبر به طور قابل توجهی ساختار این سلول های بخار بازی را کوچک می کند. بنابراین، بررسی برهم کنش اتم و میدان میرا در چنین ساختاری گام مهمی به سمت کوچکسازی سیستمهای اتمی محسوب می شود.

۲-چیدمان تجربی

همان طور که ذکر شد، به منظور بررسی برهم کنش میدان میرا و اتم های روبیدیوم نیاز است که فیبر نوری تک مد (شعاع پوسته

۱۲۶ میکرون و شعاع هسته ۱۰ میکرون) باریک شود. به این منظور از سیستم موتوری با محدودهی سرعت mm/min تا ۱۳ mm/min و یک نگه دارندهی فیبر استفاده شده است (شکل(۲)).

شکل(۲): سیستم موتوری به منظور باریک سازی فیبر نوری

با آزمایشهای متعدد مشخص شد که بهترین سرعت برای ایجاد باریک شدگی یکنواخت سرعت ۱۳ mm/min است. همزمان با استفاده از مشعل با قطر شعله ۳ میلمیتر محل مورد نظر فیبر گرم شد. با کشیده شدن فیبر، قطر آن به تدریج کاهش مییابد و به ۱۰ میکرون می رسد. طول کمر فیبر باریک شده ۵ میلیمتر و شعاع کمر فیبر مخروطی شده ۱۰ میکرون اندازه گیری شد(شکل(۳ب)). با انتقال فیبر مخروطی باریک شده به محفظهی شیشه ای، سلول بخار اتمی ساخته شد (شکل (۳الف).

به منظور ایجاد چگالی مناسب بخار اتم روبیدیوم، یک محفظه گرماساز متناسب با هندسه ی سلول فیبری طراحی شد. با استفاده از این گرماساز دمای سلول تا ۸۵ درجه گرم شد. در نهایت، با روش طیف سنجی مدولاسیون فرکانسی، سیگنال به نوفه افزایش یافته است. در این روش، برهم کنش بین نمونه و میدان تابشی مدوله شده ی طیفی منجر به تولید سیگنالی میشود که در فرکانس مدولاسیون تغییر میکند. بنابراین، سیگنال را میتوان با استفاده از الکترونیک تشخیص حساس به فرکانس و فاز در دستگاه قفل کننده در فرکانس ویژه آشکارسازی کرد.

شکل(۳): الف)سلول بخار اتمی روبیدیوم-فیبر. ب) تصویر میکروسکوپی کمر باریک شده ی فیبر نوری به شعاع ۱۰ میکرون

هر گونه سهم نویز که در باند فرکانس آشکارسازی متمرکز در اطراف فرکانس مدولاسیون قرار نمی گیرد، حذف می شود. این روش پهنای خطوط طیفی را با ضریب $\frac{1}{\sqrt{3}}$ کاهش می دهد. خروجی طیف سنجی با استفاده از این روش به صورت مشتق خط جذب است و بنابراین، شکل خط جذب به صورت یک رفتار پراکندگی متقارن است که فرکانس جذب اتمی در نقطه ی عطف این شکل خط متقارن قرار دارد [۱۷].

همان طور که در شکل(۴) نشان داده شده است، نور لیزر با استفاده از لنز میکروسکوپ شی با NA برابر ۲/۵۵ در سر فیبر منتقل شد. پس از عبور از قسمت باریک شده، سهمی از میدان میرا با اتم های روبیدیوم موجود در سلول برهم کنش داده و سپس نور خروجی از فیبر با استفاده از آشکارساز اندازه گیری و خروجی آشکارساز به قفل کننده ی فرکانس منتقل می شود.

شکل(۴): طرحواره چیدمان طیف سنجی مدولاسیون فرکانسی

۴- نتایج و بحث

به منظور ثبت برهم کنش میدان میرا و بخار اتم روبیدیوم در سلول اتمی-فیبری طراحی شده، نور لیزر با طول موج ۷۹۵ mm و شدت ۲۰۰ میلی وات که منطبق بر خط جذبی D1 اتم روبیدیوم است از طریق فیبر باریک شده در سلول بخار اتمی منتشر شد. در

طی آزمایشها، با استفاده از گرمکن، دمای سلول اتمی-فیبری از دمای°C ۲۰۲۰ °C۹ گرم شد و در هر دما طیف عبور آن اندازه گیری شد. در این آزمایش هیچ تلاشی برای جلوگیری از برخورد اتمها با بخش باریک شده ی فیبر انجام نشد. همان طور که در شکل(۵) نشان داده شده است، دادهها به وضوح کاهش عبور را نشان میدهند که نشان دهنده جذب بخار روبیدیم است. همچنین، با افزایش دما، خطوط جذبی روبیدیوم با تفکیک پذیری بیشتر ثبت شده اند که به دلیل این است که با افزایش دما، چگالی بخار اتمی روبیدیوم در اطراف بخش باریک شده ی فیبر نوری بیشتر شده و درنتیجه سیگنال به نوفه افزایش مییابد.

شکل(۵):طیف عبور از سلول بخار اتمی–فیبر در دما[°]۲ ۰ ۷ (نمودار پایین)، دمای ۸۰ C° ۸۰ (نمودار میانه)، دمای[°]۲ ۹۰ (نموداربالا)

میدان موج میرا به طور قابل توجهی در سطح بیرونی روکش فیبرهای نوری استاندارد تحلیل میرود، در حالی که با طراحی فیبرهای بلند مخروطی کم تلفات، موج میرا^۲ میتواند با انرژی قابل توجهی در امتداد بخش کمر مخروطی بسیار نازک شده هدایت شود. فیبرهای بلند مخروطی معمولا از دو قسمت تشکیل

نانومقياس

شده است: ناحیه کمر مخروطی و نواحی انتقال مخروطی. مخروطی بلند ابتدا در حال کاهش قطر است تا زمانی که به ناحیه کمر با قطر ثابت برسد.

ضریب محصور شدگی مد نوری، یعنی کسری از میدان الکتریکی که با Rb در تعامل است، با انتگرال گیری کسر شدت در ناحیه برهمکنش تقسیم بر توان ورودی واحد محاسبه می شود. به منظور محاسبه ضريب شكست موثر لايه روكش اتمى و روشن کردن دینامیک طیف عبور در این سیستم، روش توسعهیافته در زمينه بازتاب كلى داخلى تضعيف شده تطبيق داده مى شود. انعکاس نور از مرز بین دی الکتریک و بخار به طور کامل، هم از نظر تئوری و هم تجربی، و به ویژه در مورد بازتاب کامل داخلی بررسی شده است [۱۳ و ۱۴]. با توجه به ماهیت غیرمحلی پاسخ اتم ها به میدان اعمال شده، ناشی از پاسخ گذرا (ناپایدار) گروهی از اتم ها که از سطح سرچشمه می گیرند، نیاز به یافتن پذیرفتاری موثری وجود دارد که ماهیت دینامیکی برهم کنش نور و ماده در نتيجه برخورد اتم ها با ديواره مي باشد. هنگام محاسبه پذيرفتاري مؤثر، باید زمان محدود برهم کنش را در نظر گرفت. به دلیل میرایی میدان در بخار، زمان برهمکنش بین اتم ها و موج الكترومغناطيسي محدود است و معمولاً كمتر از طول عمر تراز برانگیخته است. این اثر منجر به پهن شدگی در طیف می شود که به عنوان پهن شدگی زمان عبور^۲ شناخته می شود. افزون بر این، باید تأثیر تکانه ی کاذب حمل شده توسط مد در امتداد جهت انتشار را در نظر گرفت. این تکانه منجر به افزایش پهن شدگی داپلر در طیف جذب می شود که به منظور بررسی چگونگی ایجاد این پهن شدگی، می توان به صورت زیر توصیف نمود. به منظور یافتن حساسیت مؤثر اتم، معادلات بلاخ نوری با شرایط مرزی کل هنگامی که یک اتم به دی الکتریک برخورد می کند، حل می شود. پاسخ کلی شامل دو بخش است: یک پاسخ حالت پایدار، برای اتم هایی که به سمت دیواره ی فیبر حرکت می کنند (سرعت عرضی v_t<0) و یک یاسخ گذرا برای اتم هایی که از دیواره ی فیبر حرکت می کنند (سرعت عرضی v_t>0). با استفاده از این دو پاسخ و مفهوم قطبش ساختگی، می توان نشان داد که حساسیت مرتبه اول با عبارت زیر به دست می آید [۱۵]:

$$\chi(\vartheta) = \frac{e^2}{\pi\varepsilon_0 m_e} \sum_{i=1,2} C_i \sum_{F,F'} \frac{N f_{F,F'}}{2(2l+1)\vartheta_{F'_i,F_i}} \int_{-\infty}^{\infty} dv_z$$
$$\times \int_{0}^{\infty} dv_t \frac{W(v_z, v_t)}{-2\pi\Delta\vartheta - k_z v_z - i(\gamma - ik_t v_t)} (2)$$

که در آن N چگالی اتم ها، e بار الکتریکی الکترون، ε_0 گذردهی خلاء، m جرم الكترون، \mathcal{O}_i نسبت اشغال ترازها، ϑ_{F',F_i} فركانس گذار از تراز اتمی با تکانه زاویهای کل F_i به یک تراز برانگیخته اتمی با تکانه زاویه ای کل V_{z} ، F_{i} و V_{t} به ترتیب، سرعت های اتمی در جهت انتشار z و جهت عرضی هستند. توزیع گرمایی سرعت بولتزمن، k_z و k_t به ترتیب $w(v_z, v_t)$ نشان دهنده ی تکانه میدان میرا در جهت انتشار و جهت عرضی می باشند که در رابطه ی $k^2_{\ x} + k^2_{\ t} = k^2$ صدق می کنند. پهنای طبیعی خط جذب و Δv دیتیونیگ فرکانس از فرکانس γ گذار می باشد. قدرت نوسانگر f_{FF} با استفاده از اعداد کوانتومی گذارهای مختلف تعریف می شود. طبق معادلهی (۱) برای محاسبه ضريب شكست مؤثر، علاوه بر چگالى اتم ها (معادل دما)، باید تکانه را در جهت انتشار و تکانه را در جهت عمود بر انتشار پیدا کنیم تا بتوانیم دقیق آن را محاسبه کنیم. تکانه در جهت انتشار، میزان پهن شدگی داپلر و تکانه در جهت عمود بر انتشار میزان پهن شدگی زمان عبور را مشخص می کند. در اصطلاح موجبري، اين تكانه ها به ترتيب عدد موج موثرβ، و معکوس طول واپاشی میدان میرا، *η*، هستند. هرچه مد محدودتر شود، β بیشتر و η کوچکتر خواهد بود، که منجر به افزایش شکل خط داپلر و پهن شدگی زمان گذار می شود. در نتیجه ی پهن شدگی، انتظار می رود تفکیک پذیری شکل خط جذب کاهش یابد. همچنین کاهش بیشتر تفکیک پذیری نیز به دلیل کاهش برهم كنش ميدان الكترومغناطيسي با بخار اتمي، كه ناشي از محصور شدن درصد بالایی از مد در هسته ی جامد فیبر باریک شده به جای روکش آن است، انتظار میرود [۱۶].

در شکل(۶)، طیف عبور از سلول اتمی-فیبری و طیف عبور از سلول مرجع با طول مسیر نوری۳ میلیمتری مقایسه شده است. طیف عبور هر دو سل برهم منطبق است و با این حال، شکل شیب های عبور برای سیستم بخار اتمی-فیبر کمی متفاوت از شکل سلول مرجع است. خطوط جذبی در سلول اتمی-فیبری به

¹ attenuated total internal reflection (ATIR)

مراجع

[1] J. C. Camparo, "The rubidium atomic clock and basic research," AEROSPACE CORP EL SEGUNDO CA PHYSICAL SCIENCES LABS, 2007.

[2] S. Jahani, S. Kim, J. Atkinson, J. C. Wirth, F. Kalhor, A. A. Noman, W. D. Newman, P. Shekhar, K. Han, V. Van, RG. DeCorby," Controlling evanescent waves using silicon photonic alldielectric metamaterials for dense integration," Nature communications, May 14;9(1), 1-9, 2018.

[3] S. A. Aljunid, E. A. Chan, G. Adamo, M. Ducloy, D. Wilkowski and N. I. Zheludev, "Atomic response in the near-field of nanostructured plasmonic metamaterial," Nano letters, 16(5), pp.3137-3141, 2016.

[4] X. Wang, M. Ye, F. Lu, Y. Mao, H. Tian, & J. Li, "Recent Progress on Micro-Fabricated Alkali Metal Vapor Cells," Biosensors, 12(3), 165, 2022.

[5] R. Han, Z. You, F. Zhang, H. Xue, Y. Ruan," Microfabricated vapor cells with reflective sidewalls for chip scale atomic sensors. Micromachines, "Apr 11;9(4):175, 2018.

[6] T. F. Cutler, W. J. Hamlyn, J. Renger, K. A. Whittaker, D. Pizzey, I. G. Hughes & C. S. Adams, "Nanostructured alkali-metal vapor cells," Physical Review Applied, 14(3), 034054, 2020.

[7] T. D. Bradley, J. J. McFerran, J. Jouin, E. Ilinova, P. Thomas, F. Benabid, "Progress towards atomic vapor photonic microcells: Coherence and polarization relaxation measurements in coated and uncoated HC-PCF," Advances in Slow and Fast Light VI, 8636, 77-85. SPIE, 2013.

[8] B. Wu, J. F. Hulbert, E. J. Lunt, K., Hurd, A. R. Hawkins, H. Schmidt, "Slow light on a chip via atomic quantum state control," Nature Photonics, 4(11), 776-779, 2010.

[9] K. Salit, M. Salit, S. Krishnamurthy, Y. Wang, P. Kumar, M. S. Shahriar, "Ultra-low power, Zeno effect based optical modulation in a degenerate Vsystem with a tapered nano fiber in atomic vapor," Optics express, 19(23), 22874-22881, 2011.

[10] P. Londero, J. Levy, A. Slepkov, A. Bhagwat, K. Saha, V. Venkataraman, A. L. Gaeta, "Chip-based optical interactions with Rubidium vapor," Quantum Electronics and Laser Science Conference. Optica Publishing Group, 2010.

[11] L. Stern, B. Desiatov, N. Mazurski, U. Levy, "Strong coupling and high-contrast all-optical

دلیل تفاوت در پهن شدگی داپلر و پهن شدگی زمان گذار در سلول اتمی-فیبری، دارای پهن شدگی بیشتری نسبت به خطوط جذبی سلول مرجع است.

شکل(۶): طیف عبور از سلول اتمی-فیبری(نمودار قرمز) و سلول مرجع با طول مسیر نوری ۲۵۳۳ (نمودار مشکی)

با این حال، این محدودیت به دلیل سرعتهای اتمی بزرگ در بخار Rb با دمای بالا است که در اصل می توان آن را کاهش داد. به طور خاص، استفاده از اتم های سرد شده در تله مغناطیسی نوری [۱۸] امکان حذف پهن شدگی زمان گذار و پهن شدگی داپلر را فراهم می کند و در نتیجه طراحی سلول اتمی-فیبری گام موثری در ساخت سلولهای بخار اتمی در ابعاد میکرون و تفکیکپذیری بالا است.

۵–نتیجهگیری

در نتیجه، با طراحی و ساخت سلول بخار اتم روبیدیوم-فیبری، طیف عبور از این سیستم در توان های پایین نوری اندازه گیری شد که با بهترین نتایج در هر سلول مرجع روبیدیوم قابل مقایسه است. کوچک بودن مساحت مد نوری در فیبر باریک شده به دلیل گذار کوتاه اتمها در این میدان نوری منجر به پهن شدگی خط جذب اتمی میشودکه همراه با پهن شدگی داپلر، منجر به پهن شدگی خطوط جذبی در سلول اتمی-فیبری نسبت به سلول مرجع میشود.

نانومقياس

modulation in atomic cladding waveguides," Nature communications, 8(1), 1-7, 2017.

[12] A. Riahi, M. Vahedi, J. Khalilzadeh, V. Dastjerdi, "Investigation of the effect of the taper geometry on the sensitivity of tapered-fiber gas sensors," Journal of Modern Optics, 67(14), 1259-1266, 2020.

[13] Y. Xu, P. Lu, L. Chen, X. Bao, "Recent developments in micro-structured fiber optic sensors," Fibers, 5(1), 3, 2017.

[14] M. Yasin, S. W. Harun, H. Arof, eds. Selected topics on optical fiber technology. BoD–Books on Demand, 2012.

[15] G. Nienhuis, F. Schuller, M. Ducloy, "Nonlinear selective reflection from an atomic vapor at arbitrary incidence angle." Physical Review A, 38(10), 5197, 1988.

[16] R. Kondo, S. Tojo, T. Fujimoto, M. Hasuo, "Shift and broadening in attenuated total reflection spectra of the hyperfine-structure-resolved D 2 line of dense rubidium vapor," Physical Review A, 73(6), 062504, 2006.

[17] L. Stern, B. Desiatov, I. Goykhman, U. Levy, "Nanoscale light–matter interactions in atomic cladding waveguides," Nature communications, 4(1), 1-7, 2013.

[18] W. Demtröder, "Laser spectroscopy.Vol. 2. Berlin, Heidelberg: springer, 1982.

[19] G. Sagué, E. Vetsch, W. Alt, D. Meschede, A. Rauschenbeutel, "Cold-atom physics using ultrathin optical fibers: Light-induced dipole forces and surface interactions," Physical review letters, 99(16), 163602, 2007.

Rubidium atomic vapor-fiber cell spectroscopy

M.Asadollah Salmanpour, R.Gholami, M.Mosleh, S.M.Hamidi*

Photonics, Laser and Plasma Research Institute, Shahid Beheshti University, Tehran

Abstract: In the past few years, efforts to manufacture small atomic vapor cells have intensified, making it possible to build small, integrated frequency references, miniature optical clocks, and micron and nanometer sensors. In this direction and in order to increase the interaction of light and thermal alkali vapors, the optical interactions of the evanescent field with low optical power have been investigated in a micro-tapered fiber embedded in hot rubidium vapor. The results of transmission spectroscopy in these emerging cells show increased broadening compared to standard rubidium atomic vapor cells. In these micrometer systems, the possibility of nonlinear optical interactions with powers of milli watt-level is provided, despite the broadening of the transition-time much larger than the intrinsic broadening of the atom.

Keywords: Tapered fiber optic, Rubidium atomic vapor cell, Transition-time broadening, Evanescent field